

7. <https://www.codziennypoznan.pl/artykul/2019-06-17/nocne-i-wczesnoporanne-zwiedzanie-zoo-poznan>
8. https://epoznan.pl/kultura-wydarzenie-71173-Nocne_Zwiedzanie_Zamku
9. <https://www.poznan.pl/mim/bm/news/wydarzenia-poznanskie,c,10/nocna-edycja-botanicznej-piatki,105166.html>

АНТРОПОГЕННІ ЛАНДШАФТИ КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Яцентюк Ю.В., доктор географічних наук, доцент, професор кафедри географії

Медина С.Ю., студентка І-го курсу СВО «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

Дослідження антропогенних змін ландшафтів набуває все більшої популярності, стали вже традиційним напрямом ландшафтознавчих досліджень в Україні і виконуються більшістю ландшафтознавчих центрів України. Однак залишаються райони на території сучасної України, де не відбувалося жодного змістовного дослідження. Через це виникає потреба дослідження антропогенних ландшафтів Коростенського району. Метою статті є виявлення сучасного стану антропогенних ландшафтів Коростенського району для потреб їх раціонального використання.

Значний внесок у розвиток антропогенного ландшафтознавства зробили такі вчені-ландшафтознавці: Ф. М. Мільков, Г. І. Денисик, П. Г. Шищенко, К.І. Геренчук, М.Д. Гродзинський, А. В. Мельник, В. М. Петлін, О. Ю. Дмитрук, Г. Є. Гришанков, А. В. Гудзевич, В. М. Воловик, К. А. Позаченюк, Є.А. Іванов та багато інших.

Сучасний розвиток ландшафтів Коростенського району обумовлений переважно антропогенними факторами – певними видами господарської діяльності людини. За змістом цієї діяльності виділяють вісім класів антропогенних ландшафтів: селитебні, сільськогосподарські, водні, лісові, дорожні, промислові, рекреаційні, белігеративні.

Селитебні ландшафти у межах Коростенського району почали активно формуватись приблизно дві тисячі років тому. На сьогоднішній день прикладом міського селитебного ландшафту є місто Коростень. Сільські селитебні ландшафти представлені 107-ма селами, найбільші серед яких Ушомир, Горщик та Іршанськ. У селитебних ландшафтах переважаючим є малоповерховий тип забудови, тут докорінно перебудована літогенна основа, ґрунти й рослинний світ, значні площі займають стихійні звалища твердих побутових відходів [4].

До сільськогосподарських ландшафтів у районі відносяться польові, лучно-пасовищні, садові та змішані. Вони є одними з найдавніших антропогенних комплексів, що почали формуватись з часів заселення території першими племенами древлян. З того часу пройшло близько двох тисяч років, а сформовані сільськогосподарські ландшафти ще й зараз високопродуктивні.

Сільськогосподарське виробництво спричинило докорінні зміни флори і фауни. Дубові та соснові ліси, трав'янисті луки майже повністю замінені сільськогосподарськими культурами, садами, сіяними сінокосами та пасовищними збоями.

Водні антропогенні ландшафти представлені осушувальними каналами, ставками, водосховищами, копанками та штучними «озерами» у кар'єрах. Антропогенний вплив на водні об'єкти Коростенського району призвів до незворотних змін аквальних комплексів та процесів, що їх формують. У межах досліджуваної території, на річці Уж, створене одне водосховище площею 107 га. У районі налічується 46 ставків загальною площею 365 га, зокрема 2 у місті Коростені загальною площею 36 га [2].

Коростенський район є найбільш заболоченим у всій Житомирській області. Тому у період з 1960-ті по 1980-ті роки активно проводилася осушувальна меліорація, що спричинило трансформацію річища річки Уж, формування значної протяжності осушувальних каналів [3].

Лісові антропогенні ландшафти сформувались у процесі багатьох тисячоліть господарського освоєння лісів. Широко розповсюджені тут у минулому соснові та мішані ліси неодноразово вирубувались. Місцеві жителі

збирають у лісах квіти, ягоди, гриби, заготовляють дрова. Останнім часом істотний негативний вплив на ліси мають пожежі. У результаті структура деревостанів значно трансформувалась, зменшилась кількість ярусів деревної рослинності, лісовкриті площі. Наразі натуральні лісові ландшафти у межах Коростенського району майже не збереглись.

Дорожні ландшафти представлені шосейними та залізничними підкласами. Через Коростенський район проходять важливі залізничні магістралі: Київ – Ковель – Варшава – Берлін, Київ – Львів – Ужгород, Одеса – Санкт-Петербург та автомагістралі Санкт-Петербург – Ізмаїл, Київ – Ковель. Експлуатаційна довжина залізничних колій становить 250 км, у тому числі електрифікованих – 65 км, протяжність автомобільних шляхів загальнодержавного значення – 132 км, місцевого – 433,7 км, в тому числі з твердим покриттям – 565 км. Кількість мостів та шляхопроводів – 31. Дорожні ландшафти є лінійними, не займають великих площ, але погіршують якість атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, ґрунтів [1]. Дорожні та селитебні ландшафти є каркасними. Це основа антропогенних комплексів району.

Щодо промислових ландшафтів, то за силою впливу на ландшафт Коростенського району промислові фактори є найпотужніші. Тут функціонує 19 промислових підприємств, які прямо або опосередковано впливають на ландшафтну структуру території. Найбільше впливають підприємства гірничо-видобувної промисловості, на основі яких сформувались гірничопромислові ландшафти. До них відносяться Бехівський гранітний кар'єр (с. Бехи), Омелянівський гранітний кар'єр (с. Горщик), Ушицький комбінат будівельних матеріалів (с. Гулянка), Бехівський спецкар'єр (с. Михайлівка), транснаціональна корпорація «Граніт» (с. Щорсівка), Щорсівський гранітний кар'єр (с. Поліське), відокремлений структурний підрозділ Бехівського кар'єроуправління (селище Сокорики). У результаті функціонування цих підприємств знищується рослинність та ґрунтовий покрив, виснажуються та забруднюються підземні та поверхневі води, забруднюється атмосферне повітря, розширюються площі бедлендів.

Рекреаційні ландшафти сформувались на основі лікарень, будинків відпочинку, оздоровчо-відпочинкових комплексів, парків, скверів, садиб, водойм, туристичних об'єктів. До таких у районі відносяться Древлянський парк, Парк Перемоги, Ушомирський зоопарк та інші, велика кількість пляжів вздовж річки Уж, численні спортивні майданчики та стадіони. Рекреаційним чинникам необхідно приділяти більше уваги, оскільки вони формуватимуть майбутній образ і структуру ландшафтів Коростенського району.

У межах досліджуваної території виявлено багато траншей, окопів, ДЗОТів, городищ (4 у Коростені, а також у селах Михайлівка, Стремигород, Ушомир, Хотинівка, Шершні) тощо. Вони утворюють белігеративні ландшафти, що є особливими та приваблюють населення.

З метою раціональної організації сучасних ландшафтів Коростенського району необхідно провести ґрунтовні наукові дослідження структури та специфіки функціонування наявних тут умовно-натуральних та антропогенних ландшафтних комплексів; поступово відновити залишки умовно-натуральних ландшафтів до стану натуральних та створити на їх основі заповідні території; привести наявні антропогенні ландшафти до культурного стану.

Отже, у ландшафтній структурі Коростенського району наявні антропогенні ландшафти усіх класів: селитебні, сільськогосподарські, водні, лісові, дорожні, промислові, рекреаційні, белігеративні. Їх функціонування обумовлює погіршення стану навколишнього природного середовища. Тому необхідно відновити існуючі умовно-натуральні залишки природних комплексів, а на основі антропогенних – сформувати культурні ландшафти.

Список використаних джерел

1. Яцентюк Ю. В. Антропогенні парагенетичні ландшафтні комплекси / Ю. В. Яцентюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2006. – Вип.12. – С. 43–48.
2. Яцентюк Ю. В. Водогосподарські антропогенні парагенетичні ландшафтні системи / Ю. В. Яцентюк // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. – 2013. – №3-4. – С. 147–152.
3. Яцентюк Ю.В. Долинно-балково-яружний антропогенний парагенетичний ландшафтний

комплекс / Ю. В. Яцентюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2002. – Вип. 4. – С. 41 – 48.

4. Яцентюк Ю. В. Міські ландшафтно-технічні системи (на прикладі міста Вінниці) / Ю. В. Яцентюк. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 200 с.

МІКРОКЛІМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІСТА ВІННИЦЯ

Анісімова Т. М.,

студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія),

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

Вінниця, як і інші міста, має свої мікрокліматичні особливості, які в переважно визначаються характером підстильної поверхні та сформованими антропогенними ландшафтами. Ці особливості окремих урбаністичних районів та мікрорайонів відрізняються від клімату передмістя та сусідніх населених пунктів.

Територія міста розчленована долинами р. Південний Буг та її притоками, ярами, балками, штучними водоймами, парковими зонами. Вінниця – місто новобудов, що зумовлює переважання твердих покриттів, чергування низьких і високих споруд у поєднанні з різними напрямками вулиць і проспектів. Це збільшує нагрівання поверхні вдень і випромінювання тепла вночі, обмежує можливість випаровування вологи і змінює рух повітряних потоків. У межах міста це приводить до значної зміни складових теплового балансу.

Розширення околиць Вінниці до сучасних меж, характер її забудови, особливість підстильної поверхні і наявність зелених насаджень дають можливість виділити кілька мікрокліматичних районів міста [1].

1. Центральний (правобережний) – має щільну міську забудову малоповерховими будівлями у поєднанні з окремими п'яти-, дев'яти- і багатоповерховими будинками. Тут багато зелених насаджень і розташований Центральний міський парк.